

ΕΛΕΝΗ ΒΡΑΧΙΜΗ
Barrister at Law
ΛΑΡΗΣ ΒΡΑΧΙΜΗΣ
LLB (Hons) Lon
Barrister at Law
ΕΛΕΝΗ ΧΑΤΖΗΣΤΥΛΗ
Νομική Αθηνών
ΑΘΗΝΑ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ
LLB (Hons)
ΝΑΤΑΛΗ ΒΡΑΧΙΜΗ
LLB (Hons), LPC

Προς
Πρόεδρο και μέλη Συμβουλίου ΠΔΣ
Λευκωσία
με email: info@cybar.org.cy

Χριστόδουλου Σώζου 2
Γραφείο 205/6, 1096
Λευκωσία
Τηλ.: +357 22 674533
Φαξ: +357 22 675692
office@vrahimi.com

16 Νοεμβρίου 2020

Προς Πρόεδρο και Μέλη του Συμβουλίου του ΠΔΣ

Θέμα: Διαβούλευση ως προς τις εισηγήσεις του ΠΔΣ σε σχέση με τα νομοσχέδια της μεταρρύθμισης

Αγαπητοί συνάδελφοι,

1. Στα πλαίσια τις διαβούλευσης που έχει εξαγγείλει το Συμβούλιο του ΠΔΣ σε σχέση με το προσχέδιο της εισήγησης του ΠΔΣ για τη Δικαστική Μεταρρύθμιση παραθέτω πιο κάτω τις απόψεις μου.

Οι φάσεις της μεταρρύθμισης

2. Με βάση το συνοπτικό σημείωμα του Προέδρου και των Μελών του Συμβουλίου του ΠΔΣ ημερομηνίας 9 Νοεμβρίου 2020 («το συνοπτικό σημείωμα»), η μεταρρύθμιση έχει διαχωριστεί σε τρεις φάσεις.
 3. Σε ότι αφορά τη Β' Φάση της μεταρρύθμισης, αυτή πρέπει, με βάση την έκθεση των εμπειρογνωμόνων του IPA του Μαρτίου 2018 («η έκθεση του IPA»), να περιλαμβάνει τόσο την ίδρυση της δικαστηριακής υπηρεσίας (παράγραφος 4.2.3 της έκθεσης) όσο και την ενοποίηση όλων των πρωτοβάθμιων δικαστηρίων σε ένα ενιαίο δικαστήριο με σχετικά μόνιμα τμήματα (παράγραφος 4.2.7 της έκθεσης). Θα πρέπει επίσης να υλοποιηθούν στο σύνολο τους οι υπόλοιπες εισηγήσεις των εμπειρογνωμόνων (case management judge, επέκταση των εξουσιών των πρωτοκολλητών σε θέματα rountίνας κοκ) με βάση την αρχή που έχει διακηρύξει ο Πρόεδρος του ΠΔΣ Δρ Χρίστος Κληρίδης ότι δεν επιτρέπεται να γίνει cherry picking των εισηγήσεων αυτών.
 4. Στο συνοπτικό σημείωμα αφήνεται να νοηθεί ότι η Β' Φάση της μεταρρύθμισης θα ακολουθήσει την Α' Φάση και θα υλοποιηθεί (μαζί με τη Γ' Φάση) σε ένα χρονικό ορίζοντα 3 ετών. Με βάση όμως την έκθεση του IPA, η εισαγωγή της ανεξάρτητης δικαστηριακής υπηρεσίας και του

ανεξάρτητου δικαστηριακού εποπτικού οργάνου είναι ιδιαίτερα κρίσιμη για τη διάσωση της δικαιοσύνης. Παράλληλα θεωρούν ότι είναι κατεπείγον να τεθεί σε εφαρμογή μια μεταβατική διευθέτηση (transitional arrangement) με τον διορισμό ενός Transitional Board και Chief Executive Designate. Αυτό θα έπρεπε να είχε γίνει ήδη από το 2018.

5. Ο ΠΔΣ δεν θα πρέπει να συναινέσει σε οποιαδήποτε άλλη καθυστέρηση στην υλοποίηση του συγκεκριμένου recommendation. Θα πρέπει να απαιτήσει την άμεση εφαρμογή της εισήγησης. Άμεση υπό την έννοια ότι θα πρέπει η μεταβατική ρύθμιση να εφαρμοστεί πριν το τέλος του 2020 ή το αργότερο στις αρχές του 2021. Σε ότι αφορά τις υπόλοιπες εισηγήσεις του IPA, αυτές δεν μπορούν να περιμένουν για άλλα τρια χρόνια και θα πρέπει να προχωρήσουν παράλληλα με τη δικαστηριακή μεταρρύθμιση αφού είναι πολύ πιο επείγουσες.
6. Θα πρέπει δηλαδή άμεσα, δηλαδή εντός Νοεμβρίου 2020, να ξεκινήσει η διαδικασία για την εφαρμογή του transitional arrangement και θα πρέπει άμεσα να ξεκινήσει ο μηχανισμός που θα ξεκινήσει τη διαδικασία υλοποίησης των υπολοίπων εισηγήσεων.
7. Ο μηχανισμός που υπάρχει σήμερα, δηλαδή η Επιτροπή Μεταρρύθμισης, δεν μπορεί να κάνει μια τέτοια υλοποίηση όπως φαίνεται από το γεγονός ότι δεν έχει γίνει ουσιαστική πρόοδος από το Μάρτιο 2018. Αντίθετα, εφάρμοσε επιλεκτικά ορισμένες εισηγήσεις, κατά τρόπο παντελώς ανεπαρκή (όπως το θέμα του Backlog) ή με μεγάλες καθυστερήσεις (όπως το θέμα του DAR ή του transitional arrangement).
8. Το πρόβλημα έχει να κάνει με τη σύνθεση του οργάνου όπου λειτουργοί που μετέχουν από διάφορες υπηρεσίες φαίνεται να έχουν μόνο το ρόλο παρατηρητή ενώ οι επικεφαλείς των Αρχών που συμμετέχουν (Υπουργοί, Γενικός Εισαγγελέας, Πρόεδρος ΠΔΣ κλπ) δεν έχουν το χρόνο ή την αναγκαία εμπειρία και εξειδίκευση να εργαστούν συστηματικά για την εφαρμογή των εισηγήσεων όπως απαιτεί ένα τέτοιο έργο.
9. Το σώμα αυτό είναι κατεπείγον να αλλάξει και να αντικασταθεί με το Transitional Board (στο οποίο θα συμμετέχει και ο Chief Executive Designate) το οποίο θα πρέπει να έχει διαφορετική σύνθεση και θα μπορέσει να αναλάβει το έργο των μεταρρυθμίσεων που είναι αναγκαίος για τη διάσωση του θεσμού της δικαιοσύνης στην Κύπρο που σήμερα έχει καταρρεύσει.

Διαχωρισμός του Ανωτάτου Τριτοβάθμιου Δικαστηρίου σε δυο Τμήματα

10. Στην εισήγηση του ΠΔΣ, προτείνεται ο διαχωρισμός του Ανωτάτου Τριτοβάθμιου Δικαστηρίου σε δυο τμήματα, ποινικό και αστικό. Τέτοιος διαχωρισμός όμως σε τριτοβάθμια Ανώτατα Δικαστήρια με μικρό αριθμό δικαστών δεν είθισται να γίνεται. Έτσι δεν υπάρχει τέτοιος διαχωρισμός των Ανωτάτων Δικαστηρίων του Η.Β., των Η.Π.Α., του Καναδά και της Ιρλανδίας ή του High Court της Αυστραλίας, που είναι χώρες με παράδοση στη λειτουργία τριτοβάθμιου Δικαστηρίου, με ίδιο ή μεγαλύτερο αριθμό δικαστών από τους 7 που προτείνονται για το Ανώτατο Δικαστήριο της Κύπρου.
11. Στις Η.Π.Α. τον Καναδά και την Αυστραλία όλες οι υποθέσεις εξετάζονται από την ολομέλεια των δικαστών του Δικαστηρίου.

12. Στο H.B. συνήθως οι υποθέσεις εξετάζονται από panels των πέντε δικαστών άνκαι σε εξαιρετικές περιπτώσεις μπορεί μια υπόθεση να ακουστεί από μεγαλύτερο panel. Το δικαστήριο όμως δεν χωρίζεται και πάλι σε εξειδικευμένα τμήματα. Κατά το διορισμό όμως των δικαστών φαίνεται ότι λαμβάνεται υπόψη και η ανάγκη διορισμού δικαστών που να έχουν ειδίκευση σε συγκεκριμένους τομείς δικαίου όταν διαφαίνεται να υπάρχει τέτοια ανάγκη (specialists) καθώς και δικαστών με γενικότερες γνώσεις (generalists) ώστε να υπάρχει «a mixture of specialists and generalists» .
13. Στην Ιρλανδία οι υποθέσεις δικάζονται από panels των 3, 5 ή 7 δικαστών.
14. Οπότε στα προηγμένα δυτικά κράτη του Common Law, τα Ανώτατα Δικαστήρια δεν χωρίζονται σε τμήματα.
15. Στην Ελλάδα, ο Άρειος Πάγος χωρίζεται σε εννέα τμήματα εκ των οποίων τα 6 είναι αστικά και τα 3 ποινικά, πλην όμως ο Άρειος Πάγος αποτελείται από τον Πρόεδρο και άλλους 70 αντιπροέδρους ή δικαστές. Έτσι το ίδιο το μέγεθος του δικαστηρίου επιβάλλει τη λειτουργία του σε τμήματα. Παράλληλα όμως ο Άρειος Πάγος παρακάθεται σε σημαντικές περιπτώσεις και ως Ολομέλεια.
16. Το μέγεθος του Ανωτάτου Τριτοβάθμιου Δικαστηρίου δεν δικαιολογεί το διαχωρισμό του σε εξειδικευμένα Τμήματα. Ο προτεινόμενος διαχωρισμός θα έχει σαν αποτέλεσμα υποθέσεις που καθορίζουν για δεκαετίες τη νομολογία να εκδικάζονται από τρεις μόνο δικαστές, πράγμα ανεπιθύμητο. Παράλληλα ένας τέτοιος διαχωρισμός αποκλείει το ενδεχόμενο να εκδικάζονται υποθέσεις από την ολομέλεια του.
17. Ως εκ τούτου, είναι η εισήγηση μου όπως η πρόταση για διαχωρισμό του Ανωτάτου Τριτοβάθμιου Δικαστηρίου σε Τμήματα μην περιληφθεί στις προτάσεις του ΠΔΣ και όπως όλες οι υποθέσεις ενώπιον του Δικαστηρίου αυτού εξετάζονται από το σύνολο των δικαστών του κατά το πρότυπο των H.P.A., του Καναδά και της Αυστραλίας.
18. Παράλληλα όμως θα μπορεί να γίνει εισήγηση όπως κατά την επιλογή των μελών του Ανωτάτου Δικαστηρίου θα πρέπει να εξασφαλίζεται ότι το Δικαστήριο θα περιλαμβάνει δικηγόρους με ειδικότητα στα διάφορα ζητήματα που καλείται να αποφασίσει το Δικαστήριο.

Κριτήρια διορισμού δικαστών των δυο Ανωτάτων Δικαστηρίων

19. Στην εισήγηση προτείνεται όπως μέλη του διδακτικού και ερευνητικού προσωπικού (ΔΕΠ) των νομικών σχολών ή τμημάτων νομικής πανεπιστημίου με 12ετή υπηρεσία θα έχουν δικαίωμα να διοριστούν στο Ανώτατο Δικαστήριο. Αυτό όμως σημαίνει ότι θα μπορούν να διοριστούν στο Ανώτατο Δικαστήριο πρόσωπα που δεν ήταν ποτέ δικηγόροι. Κάτι τέτοιο είναι ανεπιθύμητο. Δεν μπορεί να διοριστεί κάποιος δικαστής όταν δεν έχει τα προσόντα να εγγραφεί ως δικηγόρος και δεν έχει κάνει άσκηση, δεν έχει παρακαθίσει επιτυχώς στις εξετάσεις των ασκουμένων και δεν έχει εξασφαλίσει άδεια δικηγόρου. Αυτά τα προσόντα θα πρέπει να είναι προϋπόθεση διορισμού.

20. Παράλληλα ορθά η διδασκαλία νομικής θα πρέπει να θεωρείται ότι ικανοποιεί την προϋπόθεση 12ετούς πείρας, δεν θα πρέπει όμως αυτό να περιοριστεί μόνο στα μέλη ΔΕΠ Νομικών Σχολών Πανεπιστημίων αφού υπάρχουν και άλλοι τρόπου να αποκτήσει ένας νομικός πείρα διδάσκοντας νομική χωρίς να είναι μέλος ΔΕΠ Νομικής Σχολής. Θα μπορεί έτσι η 12ετής εμπειρία που χρειάζεται να διευρυνθεί κατά τον ίδιο τρόπο που προβλέπεται στο Η.Β. ώστε να περιλαμβάνει και την διδασκαλία νομικής αλλά και άλλες μορφές απόκτησης νομικής εμπειρίας.
21. Σε σχέση με αυτό το θέμα μπορεί να υιοθετηθεί η ερμηνεία της εμπειρίας στη νομική που υπάρχει στο άρθρο 54 του Tribunals, Courts and Enforcement Act 2007 του Η.Β. που προβλέπει τα εξής:

“Section 52: Meaning of “gain experience in law” in section 50

- (1) This section applies for the purposes of section 50.
- (2) A person gains experience in law during a period if the period is one during which the person is engaged in law-related activities.
- (3) For the purposes of subsection (2), a person's engagement in law-related activities during a period is to be disregarded if the engagement is negligible in terms of the amount of time engaged.
- (4) For the purposes of this section, each of the following is a “law-related activity”—
 - (a) the carrying-out of judicial functions of any court or tribunal;
 - (b) acting as an arbitrator;
 - (c) practice or employment as a lawyer;
 - (d) advising (whether or not in the course of practice or employment as a lawyer) on the application of the law;
 - (e) assisting (whether or not in the course of such practice) persons involved in proceedings for the resolution of issues arising under the law;
 - (f) acting (whether or not in the course of such practice) as mediator in connection with attempts to resolve issues that are, or if not resolved could be, the subject of proceedings;
 - (g) drafting (whether or not in the course of such practice) documents intended to affect persons' rights or obligations;
 - (h) teaching or researching law;
 - (i) any activity that, in the relevant decision-maker's opinion, is of a broadly similar nature to an activity within any of paragraphs (a) to (h).
- (5) For the purposes of this section, an activity mentioned in subsection (4) is a “law-related activity” whether it—
 - (a) is done on a full-time or part-time basis;
 - (b) is or is not done for remuneration;
 - (c) is done in the United Kingdom or elsewhere.
- (6) In subsection (4)(i) “the relevant decision-maker”, in relation to determining whether a person satisfies the judicial-appointment eligibility condition on an N-year basis in a particular case, means—
 - (a) where the condition applies in respect of appointment by Her Majesty to an office or other position, the person whose function it is to

- recommend the exercise of Her Majesty's function of making appointments to that office or position;
- (b) where the condition applies in respect of appointment, by any person other than Her Majesty, to an office or other position, that person.
- (7) In subsection (6) "appointment", in relation to an office or position, includes any form of selection for that office or position (whether called appointment or selection, or not)."

22. Ως εκ τούτου, ορθά ο ΠΔΣ εισηγείται ότι η διδασκαλία νομικής είναι προσόν που μπορεί να προσμετρά στη 12ετή πείρα, όμως το κριτήριο δεν πρέπει να περιορίζεται σε μέλη ΔΕΠ Νομικών Σχολών αλλά να είναι γενικό και θα πρέπει απαραίτητα ο υποψήφιος να έχει λάβει άδεια δικηγόρου ανεξάρτητα αν στη συνέχεια δραστηριοποιήθηκε ως ακαδημαϊκός.

Η ανάγκη συμμετοχής δικηγόρων και προσώπων με εξειδικευμένες γνώσεις τα Ανώτατα Δικαστήρια

23. Ο διορισμός των μελών του Ανωτάτου Δικαστηρία με τη διαδικασία της προαγωγής από το Επαρχιακό Δικαστήριο και στη βάση επετηρίδας είναι ένας από τους κύριους λόγους που η δικαιοσύνη μας έχει οδηγηθεί στην κατάρρευση (ο δεύτερος είναι η ανάθεση της εποπτίας της διοίκησης και λειτουργίας των δικαστηρίων και του διορισμού και προαγωγής δικαστών στο σώμα αυτό και ο τρίτος η πλήρης έλλειψη ανεξάρτητης δικαστηριακής υπηρεσίας με κατάλληλη διοίκηση).
24. Αν η μεταρρύθμιση δεν μπορέσει να αντιμετωπίσει ριζικά και μια για πάντα αυτή την τροχοπέδη στην ορθή λειτουργία των δικαστηρίων, τότε θα έχει αποτύχει.
25. Στην πρόταση του ΠΔΣ περιλαμβάνεται πρόνοια ότι το Γνωμοδοτικό θα πρέπει κατά τον καταρτισμό του καταλόγου να λαμβάνει υπόψη του την αναγκαιότητα εμπλουτισμού των δικαστηρίων από προσοντούχους δικηγόρους.
26. Η περίληψη μιας τέτοιας πρόνοιας είναι σημαντική όμως δεν αντικατοπτρίζει πλήρως αυτό που επιδιώκεται. Αντίθετα η επιδίωξη είναι όπως το Ανώτατο Δικαστήριο θα πρέπει να παρουσιάζει ποικιλία (diversity) ως προς την προέλευση των μελών του περιλαμβανομένης και ποικιλίας ως προς την επαγγελματική τους σταδιοδρομία και εμπειρία πριν την επιλογή τους για διορισμό σε ένα από τα Ανώτατα Δικαστήρια. Η πρόταση ως έχει θα οδηγήσει απλά στην περίληψη ενός ατόμου που θα διαδραματίζει το ρόλο του token μη δικαστικού, στη σύνθεση των Ανωτάτων Δικαστηρίων. Το κριτήριο θα πρέπει να είναι ότι στο σύνολο της η σύνθεση των Ανωτάτων Δικαστηρίων θα πρέπει να είναι τέτοια ώστε να παρουσιάζουν το αναγκαίο diversity τόσο από πλευράς προέλευσης όσο και από πλευράς εξειδικευμένων γνώσεων και εμπειρίας το οποίο να αποκλείει ξεκάθαρα και χωρίς περιθώρια αμφιβολίας το ενδεχόμενο τα Ανώτατα Δικαστήρια να απαρτίζονται κατά κύριο από δικαστές καριέρας, δηλαδή πρόσωπα που ξεκίνησαν τη σταδιοδρομία τους ως επαρχιακοί δικαστές και ανελίχθηκαν σταδιακά στο εφετείο. Σε περίπτωση που ο Πρόεδρος διαπιστώσει ότι τα άτομα που περιλαμβάνονται στην εισήγηση του Γνωμοδοτικού Συμβουλίου δεν ικανοποιούν το κριτήριο αυτό, τότε θα μπορεί να ζητήσει διαφοροποίηση της εισήγησης.

Η Σύνθεση του Γνωμοδοτικού Συμβουλίου

27. Με βάση την πρόταση το Γνωμοδοτικό Συμβούλιο απαρτίζεται από τα μέλη των δυο Ανωτάτων Δικαστηρίων καθώς και του Γενικού Εισαγγελέα και του Προέδρου του ΠΔΣ. Αυτή η σύνθεση είναι απαράδεκτη. Ουσιαστικά τα δυο Δικαστήρια καθορίζουν τη σύνθεση τους. Κάτι τέτοιο δημιουργεί προϋποθέσεις διάβρωσης του σώματος και διολίσθησης στη διαφθορά και καταστρατηγεί την αρχή ότι της μεγαλύτερης δυνατής ποικιλίας στη σύνθεση των σωμάτων. Δεν μπορεί να υπάρξει τέτοια ποικιλία αν το ίδιο το σώμα καθορίζει τη σύνθεση του.
28. Στο H.B., το συμβούλιο που προτείνει τα μέλη του Supreme Court αποτελείται από τον Πρόεδρο του Supreme Court και ένα μέλος που επιλέγει κάθε ένα από τα Judicial Appointments Commissions της Αγγλίας και Ουαλλίας, της Σκοτίας και της Βορείου Ιρλανδίας. Κανένα από τα μέλη αυτών των Commissions δεν είναι μέλος Supreme Court και μόνο τα μισά τους μέλη είναι δικαστικοί.
29. Η σύνθεση του Γνωμοδοτικού Συμβουλίου συνεπώς θα πρέπει να αλλάξει. Μπορεί σε αυτό να προεδρεύει ο Πρόεδρος του Δικαστηρίου στο οποίο θα διοριστεί ο νέος Δικαστής αλλά τα υπόλοιπα μέλη δεν πρέπει να προέρχονται από τα Ανώτατα Δικαστήρια αλλά μπορούν να επιλέγονται μεταξύ των μελών του Ανωτάτου Δικαστικού Συμβουλίου.
30. Η διατήρηση της σύνθεσης του Γνωμοδοτικού Συμβουλίου όπως προτείνεται θα είναι καταστροφική για την όλη προσπάθεια διάσωσης και αναστήλωσης της δικαιοσύνης.

Ο Αριθμός των Δικαστών των δυο νέων Ανωτάτων Δικαστηρίων

31. Στο προσχέδιο προτείνεται όπως τα δυο νέα Ανώτατα Δικαστήρια απαρτίζονται από 7 δικαστές το κάθε ένα. Ο συνολικός αριθμός 14 δικαστών όμως για τα δυο Ανώτατα Δικαστήρια είναι υπερβολικός και μεγαλύτερος από ότι σε όλα τα άλλα δικαστήρια Common Law προηγμένων κρατών (Η.Π.Α., Καναδά, H.B., Αυστραλίας και Ιρλανδίας).
32. Ο μοναδικός σκοπός αύξησης του αριθμού σε 14 είναι για να μπορέσουν να διοριστούν άλλα πέντε ή έξι (με την αφυπηρέτηση της κυρίας Παναγή) πρόσωπα στα δυο δικαστήρια. Δεν μπορεί όμως να γίνεται μια μόνιμη ρύθμιση σε ένα τόσο μεγάλης σημασίας θεσμό για να ικανοποιηθούν πρόσκαιρες σκοπιμότητες.
33. Είναι απαραίτητος ο διορισμός νέων προσώπων στα δυο Δικαστήρια αυτό όμως μπορεί να γίνει με την προσωρινή αύξηση του αριθμού των Δικαστών ή να προβλεφθεί ότι όλοι οι υφιστάμενοι δικαστές του Ανωτάτου Δικαστηρίου θα παραμείνουν στο νέο Ανώτατο Τριτοβάθμιο Δικαστήριο και όπως οι θέσεις των δικαστών που θα αφυπηρετήσουν δεν θα αναπληρωθούν, ή να προβλεφθεί ότι ναι μεν θα διοριστούν πέντε ή έξι νέοι δικαστές στα δυο νέα δικαστήρια που δεν θα προέρχονται από το Δικαστικό σώμα ώστε οι δικαστές των δυο δικαστηρίων να είναι 7 πλην όμως οι δικαστές που θα αφυπηρετήσουν δεν θα αναπληρωθούν μέχρι να μειωθεί ο αριθμός τους σε πέντε (και σε περίπτωση που ο αριθμός τους είναι ζυγός, εκ περιτροπής ένας από αυτούς δεν θα συμμετέχει στη σύνθεση που ακούει κάποια υπόθεση ώστε σε κάθε περίπτωση να ακούει την υπόθεση μονός αριθμός δικαστών).

Επιλογή του Προέδρου των δυο νέων Ανωτάτων Δικαστηρίων

34. Στην πρόταση του ΠΔΣ καθώς και στο αρχικό νομοσχέδιο υπάρχει εισήγηση όπως ο Πρόεδρος θα πρέπει να ορίσει τους δυο Προέδρους των δικαστηρίων αυτών από τα υφιστάμενα μέλη.
35. Δεν υπάρχει οτιδήποτε που να δικαιολογεί να τεθεί ένας τέτοιος περιορισμός στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας. Θα πρέπει να εξασφαλιστεί στον Πρόεδρο του Ανωτάτου Δικαστηρίου ότι θα παραμείνει Πρόεδρος του Ανωτάτου Τριτοβάθμιου Δικαστηρίου ή του Ανωτάτου Συνγατματικού. Δεν υπάρχει όμως λόγος να υπάρξει τέτοια δέσμευση σε σχέση και με τα δυο Δικαστήρια. Ο Πρόεδρος θα μπορεί αν επιθυμεί να διορίσει Πρόεδρο και στα δυο Δικαστήριο από τα υφιστάμενα μέλη του Ανωτάτου όμως από τη στιγμή που δεν υπάρχει κάποιος λόγος αρχής που να επιβάλλει όπως και οι δυο προέδροι προέρχονται από τα υφιστάμενα μέλη του Ανωτάτου Δικαστηρίου, για λόγους αρχής η διάταξη αυτή θα πρέπει να αφαιρεθεί.
36. Οι υφιστάμενοι δικαιοστές έχουν συγκεκριμένα κεκτημένα δικαιώματα τα οποία πρέπει να γίνει απόλυτα σεβαστά, δεν μπορεί όμως σαν λόγο αρχής να τους προταθούν επιπλέον προνόμια που δεν δικαιούνται και δεν τους ανήκουν νομικά. Αντίθετη προσέγγιση ισοδυναμεί με αποδοχή ότι τα υφιστάμενα μέλη του Ανωτάτου Δικαστηρίου έχουν κεκτημένα που δεν τους αναλογούν, λογική που δεν έχουν καμιά θέση στην προτεινόμενη μεταρρύθμιση, αντίθετα μολύνουν την όλη διαδικασία.

Δικαιοδοσία Ανωτάτου Τριτοβάθμιου Δικαστηρίου

37. Η δικαιοδοσία του Δικαστηρίου αυτού θα πρέπει να περιορίζεται στην εξέταση υποθέσεων σε τρίτο βαθμό.
38. Δεν είναι ο ρόλος ενός τριτοβάθμιου δικαστηρίου να ελέγχει τις αποφάσεις πρωτόδικων δικαστηρίων. Κάτι τέτοιο υποβαθμίζει το ρόλο του δικαστηρίου και το αποσπά από το σημαντικό του ρόλο ως τριτοβάθμιο δικαστήριο. Αυτή είναι μια δικαιοδοσία που δόκιμα θα πρέπει να ασκεί το εφετείο που ουσιαστικά θα έχει ρόλο αγγλικού High Court ώστε οι δικαστές του τριτοβάθμιου δικαστηρίου να επικεντρωθούν απερίσπαστα στο δικό τους ρόλο.
39. Κατά τον ίδιο τρόπο θα πρέπει να αφαιρεθεί από το Ανώτατο Τριτοβάθμιο Δικαστήριο σε σχέση με υποθέσεις ναυτοδικείου (ή να ξεκαθαρίσει ότι δεν θα ασκεί τέτοια δικαιοδοσία).

Backlog εφέσεων

40. Η σύνθεση του εφετείου θα πρέπει να είναι τέτοια ώστε να μπορέσει να διαχειριστεί το backlog των εφέσεων που έχουν συσσωρευτεί. Με βάση την έκθεση του IPA, 13 εφέτες θα χρειαστούν 6 χρόνια για να διαχειριστούν όλο το backlog των εφέσεων. Άρα με 18 εφέτες το πρόβλημα δεν θα λυθεί. Θα πρέπει να υπάρξει μια ρεαλιστική στρατηγική που να επιτρέψει την εκδίκαση των καθυστερημένων εφέσεων σε 3 χρόνια και να υπάρξει ένας ικανός αριθμός άλλων δικαστών

που να μπορέσουν να εκδικάζουν τις νέες εφέσεις σε ένα λογικό χρονικό περιθώριο των 12 μηνών. Δηλαδή πρέπει ο αριθμός των δικαστών να είναι ανάλογος με τον αριθμό των υποθέσεων που εκκρεμούν.

41. Η προφανής λύση θα ήταν η αύξηση προσωρινά του αριθμού των εφετών σε 27 ή 29 ώστε να μπορέσουν να διαχειριστούν το Backlog κατά το πρότυπο του Επαρχιακού Δικαστηρίου. Θα είναι όμως αδύνατον να βρεθεί τέτοιος αριθμός εφετών. Ως εκ τούτου χρειάζονται άλλες λύσεις όπως:

- Διορισμός Εφετών σε μερική βάση (deputy high court judge) που να εκδικάσουν εφέσεις σε υποθέσεις χαμηλής κλίμακας (όχι υποθέσεις χωρίς κλίμακα όπως υποθέσεις οικογενειακού που εντελώς εξωφρενικά χαρακτηρίστηκαν στο παρελθόν ως μικροδιαφορές) ή που να συμμετέχουν στη σύνθεση του εφετείου ως ένας από τους τρεις δικαστές. Αυτό σημαίνει ότι με το διορισμό 18 μόνιμων εφετών και 9 προσωρινών θα συμπληρωθούν 27 εφέτες.
- Επέκταση της δικαιοδοσίας Προέδρων Επαρχιακού Δικαστηρίου ώστε να μπορούν να εκδικάζουν τέτοιες εφέσεις σε μονομελή σύνθεση.
- Εξέταση εφέσεων κατά ενδιάμεσων διαταγμάτων, είτε γενικά είτε σε υποθέσεις μέχρι μια κλίμακα (π.χ. μέχρι 100.000 ευρώ ή 500.000 ευρώ), από ένα εφέτη.
- Εξέταση κάποιων υποθέσεων από 2 εφέτες, όπως γίνεται στην Αγγλία.
- Περισσότερη εξειδίκευση για τις υποθέσεις backlog (να λειτουργήσει για παράδειγμα ένα εφετείο που να εκδικάσει ειδικά το backlog των εφέσεων του Οικογενειακού, άλλο εφετείο να εκδικάσει των backlog υποθέσεων που αφορούν τράπεζες κοκ).
- Οι αποφάσεις κατά το δινατόν να εκδίδονται ex tempore.

42. Για να μπορέσουν να καθοριστούν οι ανάγκες σε δικαστές θα πρέπει να γίνει ανάλυση των εφέσεων που εκκρεμούν, πόσες δηλαδή αφορούν ενδιάμεσες αιτήσεις με βάση άρθρο 32, πόσες αφορούν ενδιάμεσες αιτήσεις διαδικαστικής φύσης και ποια η κλίμακα των υπόλοιπων υποθέσεων που εκκρεμούν. Στη βάση αυτή θα πρέπει να καθοριστούν οι ανάγκες στη βάση των λύσεων που προτείνονται πιο πάνω ή και άλλων λύσεων που θα πρέπει να προταθούν.

Παραπομπή υποθέσεων στα Τριτοβάθμια Δικαστήρια από το εφετείο

43. Στα νομοσχέδια προβλέπεται ότι το εφετείο μπορεί να παραπέμψει υπόθεση που εκκρεμεί ενώπιον του για εκδίκαση στο Τριτοβάθμιο Δικαστήριο. Αυτό όμως είναι αδικαιολόγητο. Οι διάδικοι θα πρέπει να έχουν το δικαίωμα εξέτασης της υπόθεσης τους σε δυο βαθμούς, πρωτόδικα και κατ' έφεση από το εφετείο. Έφεση στο τριτοβάθμιο γίνεται μόνο με άδεια που δίνει το ίδιο το τριτοβάθμιο δικαστήριο αφού εξαντληθεί ο δεύτερος βαθμός και μόνο μετά από αίτημα των διαδίκων. Το Εφετείο δεν θα μπορεί να παρακάμπτεται ούτε το ίδιο να παραλείπει να δικάζει τις εφέσεις που έχουν τεθεί ενώπιον του.

Κριτήρια για εξέταση υπόθεσης από τα Τριτοβάθμια Δικαστήρια

44. Τα κριτήρια που θέτει ο νόμος για την εξέταση υπόθεσης από το Τριτοβάθμιο Δικαστήριο είναι αχρείαστα. Ούτως ή άλλως μοναδικός κριτής αν θα εξεταστεί μια υπόθεση από το Τριτοβάθμιο Δικαστήριο είναι το ίδιο το Τριτοβάθμιο Δικαστήριο. Από τη στιγμή που έχει αποφασιστεί να υπάρξουν κριτήρια, αυτά μπορούν να περιοριστούν σε αυτά που θέτει το Σύνταγμα της Ιρλανδίας (άρθρο 34(5)) που είναι τα εξής:
- “i the decision involves a matter of general public importance, or
ii in the interests of justice it is necessary that there be an appeal to the Supreme Court.”

Ανώτατο Δικαστικό Συμβούλιο

45. Στο προσχέδιο προβλέπεται ότι το Ανώτατο Δικαστικό Συμβούλιο αποτελείται από 11 μέλη εκ των οποίων τα τέσσερα είναι μελη του Ανωτάτου Δικαστηρίου, και άλλοι 4 δικαστές διαφόρων άλλων βαθμίδων ενώ συμμετέχει ο Γενικός Εισαγγελέας, ο Πρόεδρος του Ανωτάτου Δικαστηρίου και ένας δικηγόρος με 25ετή πείρα.
46. Ο αριθμός των δικαστικών που συμμετέχουν στη σύνθεση του Ανωτάτου Δικαστικού Συμβουλίου είναι υπερβολικός, ο αριθμός των μελών του Ανωτάτου Δικαστηρίου είναι υπερβολικός, δεν προβλέπεται η συμμετοχή μη νομικών ενώ είναι αδικαιολόγητη η συμμετοχή του ίδιου του Γενικού Εισαγγελέα και του Προέδρου του Ανωτάτου Δικαστηρίου.
47. Στην Αγγλία τα μέλη του Judicial Appointments Commission (JAC) είναι 14 εκ των οποίων 7 δικαστές, 5 μη νομικοί και 2 δικηγόροι.
48. Σε ότι αφορά τους δικαστές, συμμετέχουν ένας από κάθε βαθμίδα, και άρα ένας μόνο εφέτης.
49. Με αυτά τα δεδομένα είναι ακατανόητη η ανάγκη να συμμετέχει τόσο μεγάλος αριθμός δικαστών στη σύνθεση του Δικαστικού Συμβουλίου, τουλάχιστον στο βαθμό που ασχολείται με θέματα διορισμού δικαστών καθώς και τόσο μεγάλος αριθμός μελών των Ανωτάτων Δικαστηρίων. Είναι επίσης ακατανόητη η ανάγκη συμμετοχής εξ οφίκιο αξιωματούχων όπως του Γενικού Εισαγγελέα ή του Προέδρου του Ανωτάτου Δικαστηρίου.
50. Στο Ανώτατο Διακαστικό Συμβούλιο είναι αρκετό να συμμετέχει ένας δικαστής από κάθε βαθμίδα και θα πρέπει να συμμετέχουν και μη νομικοί.
51. Στην Αγγλία από τη στιγμή που κάποιος διοριστεί στο JAC παύει να εκπροσωπεί το σώμα από το οποίο προέρχεται αλλά εκπροσωπεί τον εαυτό του. Με αυτό το δεδομένα δεν έχει νόημα η εξ οφίκιο συμμετοχή κάποιου αξιωματούχου. Ούτως ή άλλως ο Γενικός Εισαγγελέας ή ο Πρόεδρος του Ανωτάτου Δικαστηρίου οποιουδήποτε κράτος αναμένεται γενικά να έχει πιο σοβαρά θέματα με τα οποία να πρέπει να ασχοληθεί από, για παράδειγμα, τον διορισμό ενός

Επαρχιακού Δικαστή ή ενός Δικαστή του Δικαστηρίου Διεθνούς Προστασίας. Το ίδιο ισχύει και για τον Πρόεδρο του Παγκύπριου Δικηγορικού Συλλόγου.

52. Παράλληλα είναι αδύνατο να γίνονται αξιολογήσεις ή συνεντεύξεις υποψηφίων από πολυάριθμα σώματα. Το Ανώτατο Δικαστικό Συμβούλιο κάνει μεν τους διορισμούς, όμως η συνέντευξη θα πρέπει να γίνεται από άλλο όργανο το οποίο αξιολογεί τους υποψηφίους και ετοιμάζει έκθεση προς το Ανώτατο Δικαστικό Συμβούλιο. Στην Αγγλία το selection panel αποτελείται από 3 πρόσωπα που δεν είναι μέλη του JAC τα οποία κάνουν τη συνέντευξη. Προηγούνται άλλου είδους αξιολογήσεις περιλαμβανομένης, σε κάποιες περιπτώσεις, και γραπτής εξέτασης. Η συνέντευξη δεν περιλαμβάνει ερωτήσεις σε νομικά θέματα (αυτό αξιολογείται αν χρειαστεί με γραπτή εξέταση και όχι στη συνέντευξη) και περιλαμβάνει role play, situational questions, strategic leadership questions και presentations.
53. Στη δική μας περίπτωση προσπαθούμε να αναθεωρήσουμε ένα χρεοκοπημένο θεσμό 100 ετών για τον οποίο υπάρχουν σοβαρές και διαχορονικές καταγγελίες και υπόνοιες διαπλοκής και ημετεροκρατίας με την απλή αλλαγή της σύνθεσης του. Με αυτό τον τρόπο δεν εξυγχρονίζουμε τη διαδικασία και δεν καταργούμε τη διαπλοκή. Απλά διευρύνομα τα πρόσωπα τα οποία θα έχουν το προνόμιο να συμμετέχουν σε αυτή.
54. Εντελώς αδικαιολόγητη είναι και η πρόνοια που καθορίζει ότι ένας δικαστής δεν μπορεί να συμμετέχει σε διορισμούς σε θέση ανώτερη από αυτή που κατέχει. Από τη στιγμή που κάποιος γίνεται μέλος του Ανωτάτου Δικαστικού Συμβουλίου τότε συμμετέχει με την προσωπική του ιδιότητα και δεν εκπροσωπεί το σώμα από το οποίο προέρχεται. Το μόνο κριτήριο διορισμού κάποιο είναι ούτως ή άλλως η καταλληλότητα του και κάθε μέλος του Ανωτάτου Δικαστικού Συμβουλίου επιλέγεται γιατί είναι ικανό να κρίνει μια τέτοια καταλληλότητα. Αν είναι ικανός να επιλέξει ένα Επαρχιακό Δικαστή είναι ικανός να επιλέξει και ένα εφέτη. Άλλιώς δεν πρέπει να συμμετέχει καθόλου.

Τα νομοσχέδια

55. Το νομοσχέδιο εξακολουθεί να περιλαμβάνει λεκτικές αδυναμίες που επιβάλλουν όπως αυτό τύχει περισσότερης επεξεργασίας. Για παράδειγμα από τη στιγμή που στο άρθρο 155.1 αναφέρεται ότι η δικαιοδοσία του Ανωτάτου Δικαστηρίου είναι τριτοβάθμια, δεν δικαιολογείται η αναφορά στη δευτεροβάθμια δικαιοδοσία του Ανωτάτου Συνταγματικού Δικαστηρίου στο άρθρο αυτό.
56. Δυστυχώς ο χρόνος που έχει διθεί για τη διαβούλευση ήταν πολύ περιορισμένος και δεν παρεχόταν χρόνος να γίνουν εισηγήσεις και σε ότι αφορά το ίδιο το λεκτικό των νομοσχεδίων. Ούτως ή άλλως, η τεχνική επεξεργασία και σύνταξη ενός νομοσχεδίου πρέπει να γίνεται από πρόσωπα που έχουν εξειδίκευση και εκπαίδευση στο θέμα της σύνταξης νομοθεσίας. Έτσι ο ΠΔΣ θα πρέπει να συστήσει μια επιτροπή από μέλη του που έχουν τέτοιες γνώσεις τα οποία να επεξεργαστούν και διαμορφώσουν την τελική μορφή των νομοσχεδίων μετά που θα αποφασιστεί η τελική μορφή που θα λάβουν οι εισηγήσεις του ΠΔΣ ως προς τη δομή του Δικαστικού Συστήματος μετά τη μεταρρύθμιση. Κάποιες από τις διατάξεις των νομοσχεδίων θα πρέπει ενδεχόμενα να ξαναγραφτούν από την αρχή.

57. Σε ότι αφορά το περιεχόμενο της εισήγησης για τροποποίηση του Συντάγματος, στο νομοσχέδιο που ετοίμασε ο ΠΔΣ υπάρχει αναφορά στο Ανώτατο «Τριτοβάθμιο» Δικαστήριο. Από τη στιγμή όμως που η λογική είναι ότι το Ανώτατο Τριτοβάθμιο Δικαστήριο θα δημιουργηθεί από τον νόμο του 1964 τότε η αναφορά στο Ανώτατο Τριτοβάθμιο Δικαστήριο στο Σύνταγμα είναι αδόκιμη (άρθρο 144 και 155).
58. Παράλληλα από τη στιγμή που ορθά έχει τροποποιηθεί το άρθρο 111 του Συντάγματος, θα πρέπει να υπάρξει και ανάλογη τροποποίηση του περί Οικογενειακών Δικαστηρίων Νόμου του 1990 (Ν.23/1990) και του περί Οικογενειακών Δικαστηρίων (Θρησκευτικές Ομάδες) Νόμου του 1994 (Ν.87(I)/1994).
59. Θα χρειαστεί επίσης μεταβατική διάταξη σε σχέση με τις υποθέσεις που σήμερα εκκρεμούν ενώπιον του Δευτεροβάθμιου Οικογενειακού Δικαστηρίου.

Αποφύγη συμμετοχής σε οποιασδήποτε μορφής συναλλαγή με το Ανώτατο Δικαστήριο

60. Έχω αφήσει τελευταίο ένα θέμα που θεωρώ ότι είναι το πιο σημαντικό σε σχέση με την όλη διαδικασία της μεταρρύθμισης.
Η μεταρρύθμιση θεσμών γίνεται για να εξυπηρετήσει τον πολίτη και έχει σαν βάση του αρχές. Κανένας όργανο ή άτομο δεν έχει κεκτημένο συμφέρον στο θεσμό του Ανωτάτου Δικαστηρίου ώστε το κεκτημένο αυτό συμφέρον να μπορεί να σταθεί εμπόδιο στις αλλαγές που θα πρέπει να γίνουν ώστε αυτό που σήμερα έχουμε, που είναι ένας απόλυτα χρεοκοπημένος θεσμός, να μπορέσει να αναστηλωθεί ώστε να ανταποκριθεί στο ρόλο του.
62. Θέμα προστασίας συμφερόντων υπάρχουν μόνο στο βαθμό που αυτά αναφέρονται στα κεκτημένα δικαιώματα που έχουν αποκτήσει από τα υφιστάμενα μέλη του Ανωτάτου Δικαστηρίου. Αυτά τα δικαιώματα ασφαλώς θα πρέπει να προστατευτούν. Κατά τον ίδιο τρόπο θα πρέπει ασφαλώς να τύχει σεβασμού η δικαστική ανεξαρτησία. Η τριμελής επιτροπή την οποία έχει συστήσει ο ΠΔΣ αποτελούμενη από τους Δρ Κληρίδη, Δρ Αμιλινιανίδη και Δρ Παρασκευά είναι η καταλληλότερη να αξιολογήσει τα δικαιώματα αυτά και να βεβαιωθεί ότι δεν θίγονται από τη μεταρρύθμιση.
63. Τα μέλη όμως του Ανωτάτου Δικαστηρίου δεν έχουν οποιοδήποτε άλλο κεκτημένο δικαίωμα το οποίο να δικαιούνται να προτάξουν εις βάρος των συμφερόντων του πολίτη και της κοινωνίας. Η δικαιοσύνη όπως και κανένας άλλος θεσμός δεν είναι προσωπικό φέουδο οποιουδήποτε.
64. Δυστυχώς όμως, η όλη διαδικασία μέχρι σήμερα είχε πάρει τη μορφή συναλλαγής μεταξύ της κυβέρνησης και των μελών του Ανωτάτου Δικαστηρίου. Αυτή η εικόνα συνεχίζεται.
65. Ο ΠΔΣ θα πρέπει να αποφύγει οποιαδήποτε ενέργεια που να αφήνει την εικόνα ότι ο ίδιος αναγνωρίζει ή συμμετέχει σε μια τέτοια διαδικασία συναλλαγής. Κάπι τέτοιο θα αφήσει τον ΠΔΣ και τους δικηγόρους της Κύπρου ανεπανόρθωτα εκτεθειμένους έναντι των δικηγόρων, ως

λειτουργών της δικαιοσύνης, και της κοινωνίας. Αυτό περιλαμβάνει και τον τρόπο που ο ΠΔΣ θα διατυπώσει τις εισηγήσεις του.

66. Ο ρόλος του ΠΔΣ σε αυτή τη διαδικασία είναι να προστατεύσει τον πλουραλιστικό συμμετοχικό χαρακτήρα του κράτους και να πολεμήσει κάθε προσπάθεια συντήρησης προσωπικών φέουδων. Ο ΠΔΣ δεν έχει οποιοδήποτε δικαίωμα να υποχωρήσει σε θέματα αρχών ή να προχωρήσει σε πάρε δώσε με οποιονδήποτε θέλει να οικειοποιηθεί οποιοδήποτε θεσμό. Οι προτάσεις του ΠΔΣ θα πρέπει να στηριχθούν αποκλειστικά σε θέσεις αρχών, ο ΠΔΣ θα πρέπει να επιμένει σε αυτές μέχρι τέλους και θα πρέπει να καταγείλει οποιαδήποτε προσπάθεια εκτροχιασμού της όλης διαδικασίας σε ένα πάρε δώσε με οποιονδήποτε θεωρεί ότι μπορεί να συντηρεί προσωπικά φέουδα.
67. Ο τρόπος που έχει διατυπωθεί το σημείωμα του ΠΔΣ και η συμμετοχή του τέως Υπουργού Δικαιοσύνης στη διαδικασία διαμόρφωσης των εισηγήσεων του ΠΔΣ, ο οποίος παράλληλα ενεργεί και ως σύμβουλος της Υπουργού Δικαιοσύνης και του Προέδρου, δυστυχώς δημιουργούν λανθασμένη εικόνα για το ρόλο του ΠΔΣ. Ο ΠΔΣ έχει δώσει την εικόνα ότι έχει μπει ο ίδιος σε μια διαδικασία διαπραγμάτευσης και υποχώρησης σε σχέση με τις αρχές που πρέπει να διέπουν τη μεταρρύθμιση και ότι έχει προσαρμόσει ανάλογα τις εισηγήσεις του.
68. Αν η εικόνα αυτή δεν ανατραπεί, τότε ο ΠΔΣ θα μείνει ανεπανόρθωτα και για πάντα εκτεθειμένος έναντι της κοινωνίας.

Η διαδικασία της διαβούλευσης από μέρους του ΠΔΣ

69. Είναι σημαντικό το γεγονός ότι το Συμβούλιο του ΠΔΣ ζήτησε τις απόψεις των μελών του πριν καθορίσει την τελική του θέση ως προς τη μεταρρύθμιση. Είναι επίσης σημαντικό το γεγονός ότι δόθηκε από μέρους του Συμβουλίου του ΠΔΣ σημείωμα το οποίο περιέγραφε τις με επαρκή λεπτομέρεια τις προτεινόμενες μεταρρυθμίσεις. Όμως ο χρόνος των 10 ημερών που δόθηκε για την υποβολή των εισηγήσεων των δικηγόρων ήταν περιορισμένος και δεν ήταν επαρκής για να μπορέσει να γίνει από μέρους των δικηγόρων που επιθυμούν να υποβάλλουν την εισήγηση τους πλήρης μελέτη των εισηγήσεων. Σε μελλοντικές διαβουλεύσεις, ο ΠΔΣ θα πρέπει να βεβαιωθεί ότι ο χρόνος που δίνεται στα μέλη του για να υποβάλουν τις εισηγήσεις τους θα είναι επαρκής.
70. Παράλληλα θα πρέπει να διαφανεί ότι η διαβούλευση αυτή ήταν πραγματική και ουσιαστική. Θα πρέπει συνεπώς ο ΠΔΣ να δημοσιεύσει τα κείμενα που έλαβε σε αυτή τη διαβούλευση και θα πρέπει να φανούν οι προσαρμογές που έγιναν στις προτάσεις του ΠΔΣ μετά την ολοκλήρωση της διαβούλευσης.

Συναδελφικά,

Λάρης Βραχίμης
Δικηγόρος